

Ziet Coby haar **bevrijdingsliefde** ooit nog terug?

Het is mei 1945. In de straten van Amsterdam wordt volop gefeest. De dan zestienjarige Coby ontmoet al dansend de toen achttienjarige Jan Fabrie. Het is het begin van een innige vriendschap. Totdat Jan naar Brazilië vertrekt om een juwelierszaak te beginnen. Coby Herder-Grasman (86) wil via *Memories* haar eerste liefde nog eenmaal zien.

Het is niet zo dat Coby Herder-Grasman haar leven heeft ver-gooid met het wachten en smachten naar haar eerste liefde Jan - oh nee. Zij kreeg een gelukkig huwelijk met Dirk, bekroond met twee kinderen en diverse (achter)kleinkinderen en ze heeft een staat van dienst om trots op te zijn. Ze werkte zich op tot hoofdcaissière bij theater Tuschinski en werkte ook bij het chique Krasnapolsky hotel. Later bekwaamde ze zich in de natuur-geneeskunde, waarvoor ze op haar zeventigste nog tentamens haalde aan de Leidse universiteit. Haar vak oefent ze tot de dag van vandaag uit. Coby kent talloze recepten tegen evenzovele kwalen. Wie weet kan ze haar oude liefde Jan ook wel helpen. Jan, de man die zomaar vertrok uit haar leven en nooit meer iets van zich liet horen. In al die jaren geen

kaartje, geen telefoontje, niks. Ze draagt hem nog steeds in haar hart. En vastberaden als ze is, zegt Coby: 'Het is mijn laatste wens om hem nog eenmaal te zien.'

Koude rilling

Op 12 december 2012 schrijft Coby een brief aan *Memories*. En op een goede dag, drie jaar later, belt een medewerker van het tv-programma: ze hebben Jan gevonden. Hij is getrouwd, heeft twee kinderen en woont in Californië, waar hij twee juwelierszaken heeft opgezet. En Coby mag hem bellen! Na ruim 66 jaar... Ze kan het nauwelijks geloven. Coby: 'Er ging een koude rilling over me en ik moest zo huilen. Ik nam een valeriaanpilletje tegen de zenuwen en toen heb ik de telefoon gepakt. Jan nam zelf op. Zijn stem klonk anders dan vroeger. Dat knauwerige Amerikaans; ik kon lang niet alles verstaan wat hij zei. Hij

'Ineens was daar
een jongeman,
die zijn arm om me
heen sloeg ...'

Huilend kijkt Coby toe hoe het schip met daarop haar Jan wegvaart

reageerde ook niet bijzonder blij, al had ik dat wel verwacht. Eerder een beetje zakelijk. Maar hij kende me nog en hij herinnerde zich alles wat ik over vroeger vertelde.'

Jans gezondheid blijkt niet zo best, hij heeft een nierziekte waarvoor hij drie keer per week aan de dialyse moet. Reden te meer voor Coby om snel naar hem toe te willen. Maar dat houdt Jan af. Hij heeft geen behoefte aan contact met Nederland en al helemaal niet met een filmploeg erbij. Jan geeft wel zijn adres. Hij vindt het goed als Coby hem schrijft en foto's van hen samen stuurt, 'maar dat is het dan.'

Coby laat zich niet ontmoedigen. Haar verlangen naar Jan blijft. Enthousiast vertelt ze: 'Ik vind het een fantastische prestatie van Jan, dat hij in zijn uppie met alleen een koffertje bij zich zo ver van huis is gegaan – naar Brazilië en later blijkbaar Amerika – en voor elkaar heeft gekregen wat hij wilde. Dat heb ik hem ook gezegd aan de telefoon. Andersom wil ik hem vertellen dat ik ook aardig wat heb bereikt in mijn leven. Bovendien zou ik dolgraag een sieraad bij hem kopen, als aandenken. Het liefst een gouden speld van een esculaap, het embleem van geneeskundigen, want dat past bij mij.'

Om Jan niet te veel onder druk te zetten, rondt Coby het gesprek na een kwartiertje af. Ze maakt een mooie brief, die ze hem voor zijn verjaardag stuurt. Coby: 'Ik wil hem laten weten dat ik aan hem denk. Ook al mag ik niet met een vliegtuig naar hem toe, in gedachten ben ik bij hem.'

Emigratieplannen

Coby leert Jan kort na de oorlog kennen. Coby: 'Overall was het feest op straat, een beetje net als met Koninkinnedag. Ik was zestien en op stap met een vriendin toen we Jan tegen kwamen. Mijn vriendin kende hem al en bracht me met hem in contact. Zo is het begonnen. Het was liefde op het eerste gezicht. Jan was geen ruwe jongen, hij lachte meteen heel aardig en zijn ogen straalden liefde uit. Een jaar of twee-drie zijn we met elkaar gegaan. Omdat zijn ouders katholiek waren en de mijne niet, mocht ik niet bij hem thuis komen. Dus dan belde ik aan en wachtte beneden in

het portiek. Dat deed hij bij mij ook. Gingen we wandelen, winkeltjes kijken in de Kinkerstraat. Zijn vader was schoenmaker en maakte een paar prachtige pumps voor mij. Zo leuk.'

Vanuit het niets komt Jan met de mededeling dat hij naar Brazilië verhuist, om daar een juwelierszaak te beginnen. Coby reageert geschokt, want hij heeft haar nooit iets over zijn emigratieplannen verteld. 'Je gaat zomaar weg uit mijn leven. Dat is toch verschrikkelijk!' wanhoopt ze. 'Waarom doe je dat?' Jan legt uit dat de mogelijkheden voor een juwelierszaak in Brazilië beter zijn dan in Nederland. 'Maar als ik mijn zaak heb en een huis', voegt hij eraan toe, 'wil je dan met me trouwen met de handschoen (een huwelijks-voltrekking waarbij een van de partners niet aanwezig is, red.)? Dan kun je me achterna komen.' Coby schrikt er erg van. Emigreren en haar familie en de Westertoren misschien wel nooit meer zien? Dat offer is haar te groot. 'Dat doe ik niet, Jan', zegt ze kortaf. 'Ik wil wel met je trouwen, maar niet naar het buitenland.' Daarna is het gesprek snel afgelopen.

Vreselijk gemis

Twee maanden later staat Coby in de haven van Amsterdam te midden van een menigte zwaaiende mensen. Huilend kijkt ze toe hoe de oceaanstomer van de Holland-Amerika Lijn wegvaart met aan boord haar Jan. Ondanks de drukte is het een eenzaam afscheid. Coby: 'Ik zag Jan niet staan tussen alle passagiers op dat schip en hij zag mij waarschijnlijk ook niet.'

Coby mist Jan vreselijk en huilt veel om hem. 'Ik voelde me in de steek gelaten. Stilletjes hoopte ik dat zijn missie zou mislukken en dat hij terug zou komen, maar dat gebeurde niet.'

Jan verdwijnt uit Coby's leven, maar nooit uit haar gedachten. Hoe zou het met hem gaan? Zou hij al een juwelierszaak hebben, en een huis? Hoe zou het gaan met zijn gezondheid? Jan was in dienst door een kogel geraakt die nog in zijn rug zat. Zou hij daar geen last van hebben?

Vaak denkt Coby terug aan de uren die ze samen doorbrachten. Hoe ze zwommen in het Amsterdamse Bos, zij in haar donkerrode, zelfgebreide bikini. Hoe ze uitslag op haar lichaam kreeg en Jan haar lopend naar de dokter bracht. De volgende dag stond er een bord in het water: 'Verboden te zwemmen i.v.m. ziekte van Weil'.

En dan het innige samenzijn. Coby weet het nog zo goed: 'Wij zaten op dansles bij een dansschool tegenover het Vondelpark. De hele tuin daar was met lampjes verlicht, je kon er in de pauze een drankje

nemen. Veel jongelui staken over naar het park. Op de bankjes zitten, lekker wandelen en vrijen. Dat deden Jan en ik ook, ja. Ach, hij was zo verschrikkelijk lief. Mijn ouders voedden ons goed op hoor, maar niet zo liefdevol. Ik kan me niet herinneren dat ik ooit bij mijn ouders op schoot heb gezeten. En dan komt er ineens een jongeman in je leven, die zijn arm om je heen slaat, die je vasthoudt... Dat was voor mij ongekend. Met dansles zat ik soms bij Jan op schoot, heerlijk. Hij straalde zo veel liefde uit. Dat had ik nog nooit meegemaakt, iemand die zo veel warmte kon geven. Ja, ik had best met hem getrouwd willen zijn.' Toch heeft Coby geen spijt dat ze Jan destijds niet achterna is gereisd. Zo ver van huis was niks voor haar en bovendien, voegt ze eraan toe: 'Ik mag niet klagen, want ik heb aan Dirk ook een heel lieve man gehad. Ik was stapelgek op hem en hij op mij. We zijn 49 jaar samen geweest toen hij stierf.'

Niet loslaten

Coby hoopt dat Jan positief reageert op haar brief. 'Ik wil me niet in zijn huwelijk mengen, hoor. Maar het verleden laat mij niet los. Ik kan maar niet begrijpen waarom hij me niet heeft geschreven; hij wist toch waar ik woonde? Hij schijnt ook twee keer in Nederland te zijn geweest. Ik vermoed bij het overlijden van zijn moeder en zijn vader. Toen had hij ook even bij me aan kunnen bellen en dat heeft hij ook niet gedaan. Daardoor denk ik: heeft hij niet om mij gegeven? Kwam die liefde dan van één kant? Hij wilde toch met me trouwen? Misschien was hij teleurgesteld, omdat ik nogal bot nee zei. Of vroeg hij het om van me af te komen? Ik heb het nooit los kunnen laten. Mijn man wist dat en mijn huidige vriend weet het ook. Mocht Jan mijn belangstelling nu niet beantwoorden, tja, dan moet ik het boek maar sluiten. Dan moet ik maar denken: dit is zijn wil. Daar moet ik dan mee leven. Ik zou dan wel willen dat zijn familie mij een kaart stuurt als Jan er niet meer is. Maar het liefst ga ik erheen. Jan is ziek; ik wil weten hoe het met hem gaat. Bij sommige mensen verdwijnt de pijn als ik ze aanraak. En ik heb met biochemie ook heel goede resultaten bereikt. Misschien knapt Jan ook op als ik daar geweest ben.'

'Ik begrijp niet waarom hij me niet heeft geschreven'

Coby en Jan tijdens het zwemmen in het Amsterdamse Bos

Bevrijdingsfeest in Amsterdam